

Kennissessie Glyfosaat

Beleid- en planinstrumenten vanuit een juridisch oogpunt

26 mei 2025

Kimberley Provoost & Anneke Martens

Juridisch beleidsadviseurs ruimte

Juridische afwegingen rond gewasbescherming en gevoelige functies

Er is momenteel geen landelijke wetgeving of lokaal beleid over te hanteren afstanden tussen het agrarische perceel en het perceel met de gevoelige functie. Er zijn inmiddels wel veel rechtelijke uitspraken over het onderwerp terug te vinden.

De Raad van State beoordeelt aan de hand van twee toetsingscriteria.

1. Een goed woon en leefklimaat, voor degene die binnen spuitzone wonen.
2. Beperking in de bedrijfsvoering van de agrariërs.

Dit vormt tezamen de beoordeling of sprake is van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (artikel 4.2 van de Omgevingswet).

De 50 meter regel uit de rechtspraak

- **De 50-meter regel wordt sinds 2002 gehanteerd in de rechtspraak**

De afstand van 50 meter is blijkens een uitspraak uit 2002 gebaseerd op het toenmalige beleid van de provincie Gelderland voor de goedkeuring van ruimtelijke ontwikkelingen waarbij gevoelige functies nabij boomgaarden en boomteeltpercelen aanwezig zouden zijn (de 'Handreiking bestemmingsplannen' uit 1996).

- **De afstand is niet wettelijk vastgelegd**
- **Afwijking is mogelijk mits onderbouwd met locatiespecifiek onderzoek door een deskundigenbureau en door het nemen van driftreducerende maatregelen**

Verantwoordelijkheid gemeente

De gemeente is op basis van de Omgevingswet verantwoordelijk voor een evenwichtige van toedeling van functies aan locaties.

Bij nieuwe ontwikkelingen moet dit door de gemeente worden beoordeeld.

Op basis van rechtspraak zijn;

- Goed woon- en leefklimaat voor degene woonachtig op de gevoelige functie;
- Belangen van de agrarische bedrijfsvoering

onderdeel van deze evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

De gemeente beoordeelt initiatieven zoals woningbouwprojecten in de nabijheid van spuitzones, waarbij de verantwoordelijkheid om een spuitvrije zone te realiseren in eerste instantie bij de initiatiefnemer ligt.

In de Omgevingswet staat een algemene zorgplicht voor een veilige en gezonde leefomgeving voor de gemeente, bedrijven en inwoners → zie ook artikel 1.6 Omgevingswet.

Planinstrumenten

Omgevingsplan

- Beperkingen vastleggen over het gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen; (vergunningplichtig maken)
- Geheel verbieden van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (spuitrechten eraf halen).

Vergunningen en ontheffingen

- Een belangrijke maatregel die kan worden ingezet om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te beperken, is het vereisen van vergunningen voor het gebruik van bepaalde middelen.

Beleidsinstrumenten

Verordeningen (Gemeentelijke Regels)

- Een gemeente kan via eigen verordeningen regels stellen die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperken of verbieden. Dit kan bijvoorbeeld door het opstellen van een gemeentelijke verordening die het gebruik van bepaalde chemische middelen reguleert, of zelfs verbiedt, binnen de gemeentegrenzen.

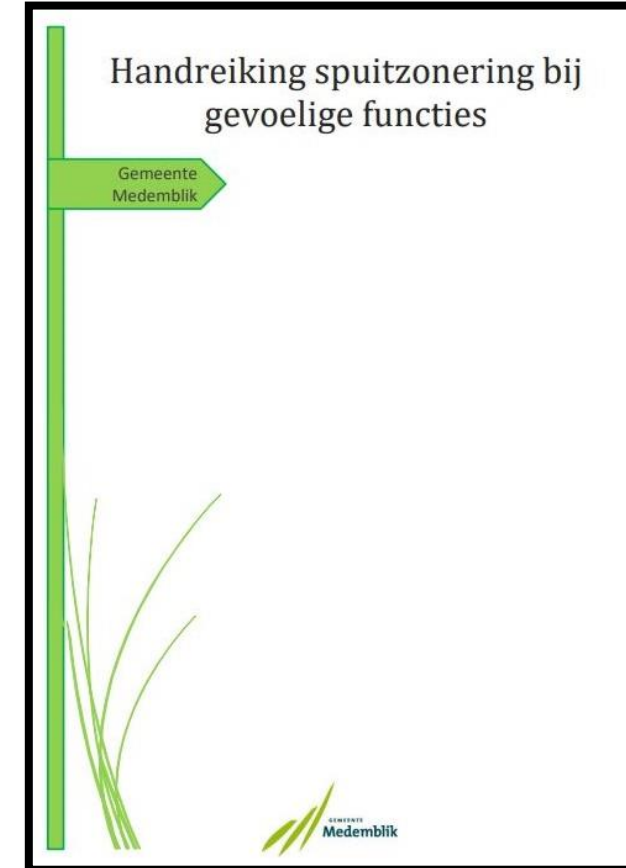

Stimuleren van Duurzame Landbouw en Groene Steden

- Een gemeente kan stimuleringsmaatregelen treffen om duurzame en biologische landbouw te bevorderen. Dit kan door subsidies of belastingvoordelen aan agrariërs te verstrekken die gebruik maken van milieuvriendelijke methoden zoals biologische gewasbescherming of geïntegreerde gewasbescherming (IPM). Voorbeeld: Het verstrekken van subsidies of belastingvoordelen voor boeren die overstappen naar biologische landbouw, of voor stadslandbouwinitiatieven die zonder chemische middelen werken.

Handreiking spuitzonering bij gevoelige functies

- Door de gemeente Medemblik is een handreiking opgesteld hoe om te gaan met gevoelige functies die liggen bij of binnen een spuitzone. Deze handreiking biedt richtlijnen hoe hiermee om te gaan. Maar zegt niets over het verbieden of beperken van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- Omdat er geen wettelijke kaders zijn en rechtspraak lastig te lezen is, heeft de gemeente Medemblik getracht om met deze handreiking meer duidelijkheid te bieden hoe om te gaan met spuitzones.

Juridische gevolgen

Wanneer een gemeente beperkingen oplegt, dan moet de gemeente binnen de volgende kaders handelen:

- **Gemeenten zijn gehouden aan de nationale en Europese regelgeving**

Zonder gedetailleerde onderbouwing is een gemeentelijk verbod op het gebruik van toegelaten gewasbeschermingsmiddelen juridisch niet houdbaar. De reden hiervoor is dat de toelating en regulering van deze middelen op Europees en nationaal niveau wordt bepaald.

- **De eventueel te bepalen beperkingen moeten zijn gebaseerd op relevant wetenschappelijk onderzoek, dat van toepassing is op de betreffende situatie**

De maatregelen moeten onderbouwd effectief en doelmatig zijn.

- **Gemeentelijke beperkingen op de teelt van specifieke gewassen zijn juridisch niet houdbaar**

Voorals de teelt van deze gewassen op nationaal niveau is toegestaan. Een gemeentelijk verbod op de teelt van specifieke gewassen op basis van de aanname dat in die teelten veel gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast, kan juridisch worden aangevochten op basis van het verbod op willekeur in de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

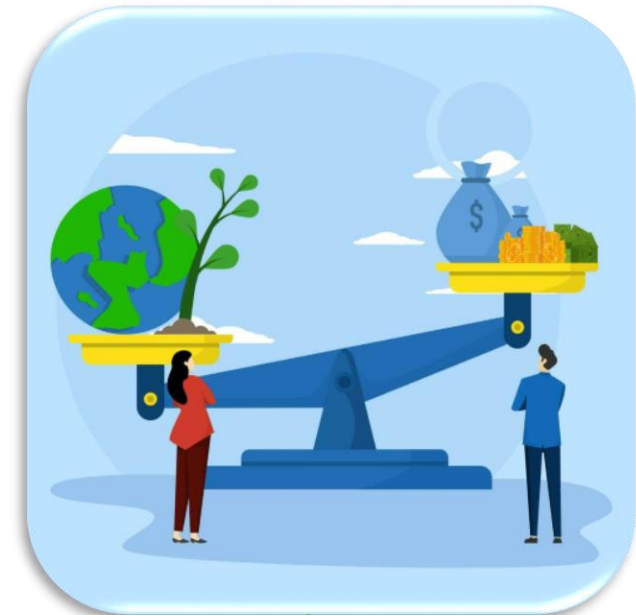
Juridische gevolgen

- **De gemeente moet recht doen aan de beginselen van behoorlijk bestuur**

Zoals het verbod op willekeur, zorgvuldige motivatie, belangenafweging en zorgvuldige voorbereiding.

- **Bij het opleggen van beperkingen moet nadeelcompensatie worden vergoed aan de agrarisch ondernemer**

Bij het opleggen van een beperking moet de gemeente nadeelcompensatie (de schade) vergoeden aan de agrarische ondernemer. Dit kan behoorlijk in de kosten lopen!

Einde

